

Allvarlig kritik mot Socialnämnden i Sätters kommun för att den agerat på ett sådant sätt att bestämmelsen i 11 kap. 2 § SoL om att en barnutredning ska vara klar på fyra månader har kringgåts

Beslutet i korthet: En utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd ska bedrivas skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra månader. Om det finns särskilda skäl får socialnämnden förlänga utredningen för en viss tid (11 kap. 2 § socialtjänstlagen [2001:453], SoL).

Bestämmelsen är grundläggande när det gäller hur ett barnärende ska handläggas.

I det aktuella ärendet har Socialnämnden i Sätters kommun bedrivit tre efter varandra följande barnutredningar under en sammanlagd tid av mer än ett år. De två senare utredningarna har inletts i direkt anslutning till att den föregående utredningen har avslutats. JO konstaterar att avsikten med regleringen inte är att en socialnämnd ska bedriva utredningar om en familj mer eller mindre kontinuerligt när det handlar om i stort sett samma frågeställning. JO konstaterar vidare att det inte är meningen att socialnämnden ska avsluta en utredning och sedan direkt inleda en ny utredning för att förlänga utredningstiden. Fyramånadersfristen blir i sådant fall verkningslös. JO riktar allvarlig kritik mot nämnden för att den agerat på ett sådant sätt att bestämmelsen om att en barnutredning ska vara klar på fyra månader har kringgåts.

Anmälan

I en anmälan klagade AA på socialtjänsten i Sätters kommun och anförde bl.a. följande: En släkting till henne gjorde i januari 2015 en orosanmälan till socialtjänsten i Sätters kommun. Samma person hade gjort flera orosanmälningar tidigare, och socialtjänsten i Göteborgs kommun hade med anledning av dessa utrett familjen noggrant. AA ville inte delta i ytterligare utredningar, vilket hon talade om för socialtjänsten i Sätters kommun. Hon deltog emellertid i ett längre samtal med handläggaren per telefon, och hon samtyckte till att socialtjänsten i Säter fick hämta in handlingar från socialtjänsten i Göteborg. En barnutredning ska avslutas inom fyra månader, men utredningarna av hennes barn, som påbörjats i slutet av januari 2015, hade knappt påbörjats när fyra månader hade gått. Vid tidpunkten för anmälan till JO i april 2016 var utredningarna fortfarande inte avslutade.

Utredning

Inledningsvis hämtade JO in journalanteckningarna och utredningarna om AA:s barn BB och CC.

JO begärde därefter att Socialnämnden i Sätters kommun skulle yttra sig över vad som framfördes i AA:s anmälan om att utredningarna av hennes barn inte hade avslutats trots att det hade gått mer än ett år. Av nämndens yttrande skulle det framgå vilka utredningsåtgärder som hade vidtagits för att utredningarna skulle kunna slutföras inom fyra månader. Nämndens arbetsutskott anförde i ett remissvar bl.a. följande:

Utredningstider

150122 inkommer anmälan från mammas kusin. Utifrån att allvaret i anmälan är oroväckande, mamma inte kommer på möten på socialkontoret och efter ett telefonsamtal med mamma där det uppstår fler frågor om barnens situation görs en bedömning att utredning ska inledas 150126.

150126 utredning inleds utifrån ovanstående, mamma fortsätter att inte komma på möten hon blir kallad till, det framkommer i slutet av utredningen allvarlig information i ett barnsamtal som gör att denna utredning avslutas 150526 utan insats och en ny utredning inleds.

150527 inleds därmed utredning. Utredningen avslutas 150929, utan insats. Mamma är inte intresserad av insatser från socialtjänsten dock kvarstår många frågor och oro för barnen, beslut fattas om att inleda ännu en utredning.

150929 utredning inleds med anledning av ovan och avslutas 160128 med insats om uppföljning jml SoL 1 l:4a, för att trygga upp barnens situation, insatsen avslutas 160407.

Utredningsförfarande

Utredning inleds 150126 efter att en orosanmälan gällande BB och CC inkommit och mamma inte vill komma till det möte som hon blivit kallad till. Hon har bemött oron per telefon men vill inte komma till socialkontoret pga. inkomstbortfall. Hon vet att hennes barn har det bra, uppger hon.

— — —

Den andra utredningen (150527) inleds utifrån den oroväckande information som framkommer i slutet av första utredningen dels från anmälan men även från skolan och från BB, se ovan. I denna utredning har det framkommit en stor oro för hur barnen har det. Barnen upplever att de själva kommer i andra hand och att de vill ha mer tid med mamma.

[— — —] Efter fyra månaders utredningstid kvarstår en stor oro för barnen och mamma motsätter sig insatser, vilket gör att socialsekreterarna bedömer att det finns ett behov av att inleda en ny utredning och ha fler barnsamtal samt försöka få till stånd ett möte med mamma, utredningen avslutas 150929 utan åtgärd. Mamma blir informerad brevledes om att denna utredning avslutas och att en ny utredning inleds.

En tredje utredning inleds 150929 återigen eftersom oroväckande information från BB och skolan framkommer i slutet av förra utredningen. Socialtjänsten bedömer att det finns en bristande omsorgs förmåga hos mamma samt att hon fortfarande väljer att inte medverka i utredning kring sina barn. Socialtjänsten mottager ett brev från mamma där hon bemöter uppgifterna i de anmälningar som kommit in.

Från barnen själva och från skola framkommer fortsatt oro att barnen får ta ett vuxenansvar och att barnen upplever att mamma inte finns tillgänglig.

Sammantaget brister mamma till den grad i båda barnens grundläggande omsorg, att socialsekreterarna övervägt om det finns grunder för ett omhändertagande jml Lag om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Detta utifrån omfattande brister hos mamma, där barnen utelämnas och det finns en brist av vuxentillsyn i hemmet och försvårandet av utredning där mamma inte har kunnat ge en annan bild. Med det sagt finns en stor oro för hur barnen har det och hur deras levnadssituation ser ut. Eftersom det kvarstår så pass stor oro för barnen och mamma motsätter sig insatser, bedömer socialsekreterarna att det finns ett behov av att bevilja uppföljning enligt SoL 11:4a, under två månader för att se hur barnens mående och situation förbättras eller försämras. Ny bedömning kring barnen kommer att göras under uppföljningen. Oron är så pass stor att utredningen inte kan avslutas utan insats. Detta beslut går att fattas utan vårdnadshavares samtycke. Mamma får information om detta brevledes.

— — —

Övrigt

Under utredningstiderna har socialsekreterarna gjort anmälda och oanmälda hembesök där ingen är hemma. Att mamma inte medverkar i utredningen stärker oron ytterligare om att barnen är ensamma.

Barnsamtal har skett på skolan och med stöd av beslut jml SoL 11:2 eftersom mamma inte lämnat samtycken till barnsamtal. Mamma har blivit informerad per telefon om att barnsamtalen har ägt rum. När mamma inte har svarat i telefon har socialtjänsten lämnat meddelande på det telefonnummer som all kontakt tidigare gått via. Då socialtjänsten inte erhållit något nytt nummer har detta nummer använts. Information om barnsamtal har delgetts på telefonsvararen där mamma presenterat sig själv vid namn.

Både socialsekreterare och l:e socialsekreterare har skrivit brev med information till mamma, då det inte har gått att ha kontakt med henne på annat sätt.

Kontakter med andra så som skola, sjukvård, nätverk, polisregister och kronofogden har beslut tagits jml SoL 11:2. Begäran om handlingar från socialtjänsten i Göteborg har gjorts, med samtycke från mamma och handlingarna har genomläst. Där går det att läsa att mamma kommit på några av de bokade möten men att hon valt att inte komma på en del möten där.

— — —

Bedömning

Handläggning har skett på ett riktigt sätt utifrån de förutsättningar som funnits i utredningarna.

AA fick tillfälle att yttra sig över remissvaret.

Bedömning

En utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd ska inledas utan dröjsmål. Utredningen ska bedrivas skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra månader. Om det finns särskilda skäl får socialnämnden förlänga utredningen för en viss tid (11 kap. 1 och 2 §§ SoL).

Nämnden har ett ansvar för att driva en utredning framåt, och aktiva utredningsåtgärder måste vidtas löpande. Sedan en utredning har genomförts är avsikten att socialtjänsten ska ha bildat sig en uppfattning av förhållandena i det enskilda fallet och av om det finns behov av insatser från myndighetens sida.

Av journalanteckningarna om BB framgår bl.a. följande:

- Den 26 januari 2015 inledde socialtjänsten en utredning. Inom ramen för utredningen hölls två samtal med AA per telefon, referentsamtal med BB:s lärare och barnsamtal med BB. Socialtjänsten hämtade också in handlingar från den tidigare kommunen. Utredningen avslutades den 26 maj 2015 utan åtgärd.
- Den 27 maj 2015 inledde socialtjänsten en ny utredning. Inom ramen för utredningen hölls samtal med AA per telefon, barnsamtal med BB och ett nytt referentsamtal med BB:s lärare. I slutet av utredningstiden försökte socialtjänsten komma i kontakt med BB:s pappa, mormor och moster. Den 29 september 2015 avslutades utredningen utan åtgärd.
- Den 29 september 2015 inledde socialtjänsten en ny utredning. Inom ramen för den tredje utredningen hölls samtal med BB, BB:s pappa och moster. AA skickade också in ett skriftligt bemötande till socialtjänsten. Den 28 januari 2016 avslutades utredningen med ett beslut om uppföljning enligt 11 kap. 4 a § SoL. Den 7 april 2016 avslutades insatsen.

Sammanfattningsvis framgår det av handlingarna i ärendet att socialtjänsten har bedrivit tre efter varandra följande utredningar om AA:s barn under en sammanlagd tid av mer än ett år. De två senare utredningarna har inletts i direkt anslutning till att den föregående utredningen har avslutats. Frågeställningen i varje utredning har varit i allt väsentligt densamma. När den första utredningen avslutades konstaterade handläggaren att utredningen hade lämnat många obesvarade frågor och att en ny utredning behövde inledas för att ta reda på hur barnen hade det hos sin mamma. På ungefär samma sätt konstaterade handläggaren i slutet av den andra utredningen att det kvarstod en oro för barnen och att det fanns behov av att inleda en ny utredning.

Den tidsfrist som anges i 11 kap. 2 § SoL är en maximitid inom vilken en utredning ska slutföras. Bestämmelsen har kommit till bl.a. för att undvika att påbörjade utredningar står öppna under lång tid utan att bli ordentligt avslutade (prop. 1996/97:124 s. 109–110). I undantagsfall kan socialnämnden fatta beslut om att förlänga utredningstiden. Om det t.ex. i slutet av en barnutredning kommer fram nya uppgifter som kan påverka bedömningen finns det givetvis skäl att överväga om utredningstiden behöver förlängas. Det är dock inte meningen att socialnämnden ska avsluta en utredning och sedan direkt inleda en ny utredning för att förlänga utredningstiden. Fyramånadersfristen blir i sådant fall verkningslös. Avsikten med regleringen är inte heller att en socialnämnd ska bedriva utredningar om en familj mer eller mindre kontinuerligt när det handlar om i stort sett samma frågeställning. I det nu aktuella ärendet borde nämndens oro ha kunnat klarläggas genom den första utredningen om denna hade handlagts med tillräcklig omsorg. De utredningsåtgärder som vidtogs under den andra och tredje utredningen borde ha vidtagits inom ramen för den första utredningen.

Nämnden har agerat på ett sådant sätt att bestämmelsen om utredningstid i 11 kap. 2 § SoL har kringgåts. För detta förtjänar socialnämnden allvarlig kritik. Det är anmärkningsvärt att nämnden i samband med att den yttrade sig till JO inte har insett det felaktiga i handläggningen av ärendet. Bestämmelsen är grundläggande när det gäller hur ett barnärende ska handläggas. Mot den bakgrunden finner jag skäl att skicka en kopia av detta beslut till Inspektionen för vård och omsorg (IVO), som är ordinarie tillsynsmyndighet över socialtjänsten, för kännedom.

Ärendet avslutas.